

MANAGEMENT IN ECONOMIC SECTORS AND ENTERPRISES

DOI: 10.46340/eujem.2021.7.3.1

Pavel Bondarenko

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8000-1913>

Odessa National University of Economics, Ukraine

THE ESSENCE OF THE FINANCIAL POTENTIAL OF THE INSURANCE COMPANY

Павло Бондаренко

Одеський національний економічний університет, Україна

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

The article describes the financial state of insurance services in the Ukrainian market. The reasons are substantiated for the formation of the financial potential of the insurance company. To establish an insurance company, like any other, one need to create equity, which is replenished from various sources in the process of activities. Structural and market analysis of the insurance market in dynamics and basic insurance services was conducted. The reasons of necessity for the formation of financial potential of the insurance company are grounded. To establish an insurance company, as well as any other company, you need to create equity, which is replenished at the expense of different sources in the process of activity. In the work the directions of perfection of financial potential of the insurance company and prospects of its development are investigated. The financial potential of an insurance company is the financial resources that are in economic circulation and are used to carry out insurance operations and investment activities. The directions of improving the financial potential of the insurance company and the prospects of its development are studied. The financial potential of the insurance company is the financial resources that are in economic circulation and are used for insurance operations and investment activities. The existing views and scientific theories in this field are investigated, the analysis of the modern conceptual apparatus is carried out. The first is the terminological division and systematization of the modern conceptual apparatus of the insurance company's potential, which is based on the basic concept of the insurance company's resources – market potential, financial potential, investment potential; second – a systematic approach to the study of the content of the financial potential of the insurance company; third – a system of management of these potential, which helps to increase the level of competitiveness and financial condition of the insurance company, which is especially important in terms of overcoming the negative effects of the crisis in global financial markets. Their activities in relation to the accumulation and subsequent redistribution of significant funds determine the composition and structure of the insurer's capital.

Keywords: financial insurance company, insurance, insurance premiums, capital, factors, risks.

Постановка проблеми. Кризові явища у фінансовому і реальному секторах економіки виявили багато проблем, які пов'язані з підтриманням підприємствами фінансової стійкості та набуття ними фінансової надійності. Особливо гостро це питання постає перед фінансовими посередниками, які залучають значні фінансові ресурси на довгострокових засадах або, як страховики з ризикових видів страхування, формують страхові резерви з узяттям на себе відповідних зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Українські та закордонні науковці досліджують питання фінансового потенціалу. Звернемо увагу на публікації В.Г. Барановій, І.М. Ненно, О.О. Сосновська, В.Г. Чернова, Т.А.Федорова, та Л.В. Лаврентьєва.

Мета статті полягає у визначенні сучасного визначення фінансового потенціалу страхової компанії з точки зору управління ризиками.

Виклад основного матеріалу. Механізм страхування передбачає за визначену плату перенесення ризику зі страхувальника на страхову компанію з метою забезпечення надійного захисту для клієнта. За відсутності об'єктивних гарантій спроможності страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями страхування втрачає будь-який сенс¹.

У працях українських науковців можна ідентифікувати наявність двох понять: «фінансова стійкість страховика» та «фінансова надійність страхової компанії», що призводить до неточності в трактуванні результатів роботи фінансової інституції. Використання термінів «фінансова стійкість» та «фінансова надійність» мають однакове значення і є взаємозамінними. Даний висновок спирається на іноземний досвід, адже в англійській фаховій літературі використовується єдиний термін «financial strength of insurance companies», що і означає фінансова стійкість, надійність страхової компанії.

Матеріальним втіленням фінансових відносин на рівні суб'єктів господарювання, зокрема страхових компаній, є фінансові ресурси². Фінансові ресурси, що знаходяться в господарському обороті і використовуються для проведення страхових операцій і здійснення інвестиційної діяльності визначаються як фінансовий потенціал страхової компанії.

Потужність фінансового потенціалу страховика є передумовою її успішної діяльності на ринку. Розміри фінансового потенціалу компанії визначаються обсягом і якістю фінансових ресурсів, що знаходяться в його розпорядженні. Фінансові ресурси страхової компанії є сукупністю грошових коштів, сформованих з метою фінансування розвитку страхової компанії в майбутньому періоді.

Розгляд фінансового потенціалу в працях вітчизняних і зарубіжних дослідників зводиться в основному до ототожнення даної категорії з поняттям фінансових ресурсів страхової компанії. Звісно, що кожна позиція має раціональну основу і право на існування, однак слід зазначити, що фінансові ресурси є лише головним елементом фінансового потенціалу страхової компанії, але не самим фінансовим потенціалом. Низка авторів вважають, що фінансовий потенціал страхової компанії – «це фінансові ресурси страхової організації, що знаходяться в господарському обороті»³. В іншому джерелі під фінансовим потенціалом страхової організації розуміються «фінансові ресурси, що знаходяться в господарському обороті і використовуються для проведення страхових операцій і здійснення інвестиційної діяльності»⁴. Ще одна точка зору: «Кошти, які знаходяться в розпорядженні страхової організації, є її фінансовий потенціал, призначений для виконання страховиками своїх зобов'язань при настанні страхових випадків, а також для забезпечення нормального функціонування страхової організації. Ці ресурси включають в себе як поточні надходження страхових премій, так і наявні в розпорядженні страховиків власний і залучений капітал»⁵.

Тобто головна особливість розглянутих визначень полягає в тому, що увага акцентується лише на базовому понятті «фінансовий потенціал страхової компанії» – фінансових ресурсах страхової компанії.

Деякі дослідники до ресурсів відносять також менеджмент, що розглядається як сукупність теорії, знань і умінь по здійсненню взаємодії і оптимального поєднання різних ресурсів для збільшення можливостей організації через досягнення ефекту системності.

Відзначається більша варіантність об'єднання різних ресурсів в єдине ціле, що призводить до великої різноманітності внутрішньої будови компаній та їх станів. Покращуючи внутрішню будову, тобто працюючи над вдосконаленням пропорцій і підтриманням збалансованості видів використовуваних ресурсів, страхова компанія збільшує свої потенційні можливості, а отже, конкурентоспроможність.

Ринковий потенціал страхової компанії, залежить від внутрішнього середовища, але значно більшою мірою – від зовнішніх умов: величини споживчого попиту, дій конкурентів,

¹ Сосновська, О.О. (2017). Елементи забезпечення використання фінансової стійкості страхових компаній. *Економіка, фінанси та управління в XXI столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку: зб. тез міжнародної науково-практичної конференції*, 70-74.

² Баранова, В. Г. (2015). Концептуальні засади формування фінансового механізму страхових організацій. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса, 42.

³ Чернова, В. Г. (2005). *Основы экономики организации по рискованным видам страхования*. Санкт-Петербург.

⁴ Федорова, Т. А. (2001). *Основы страховой деятельности*. Москва: БЕК.

⁵ Лаврент'єва, Л. В. (2015). Про платоспроможність як якісної характеристики фінансової стійкості страхової компанії. *Введення науки: науковий журнал*. Харків, 57.

інвестиційного клімату в країні, політики уряду в галузі страхування, ситуації на фінансовому ринку. На практиці не настільки рідкісні випадки, коли можливості страхової компанії з надання окремих видів страхування досить високі, але цей страховий продукт не користується попитом у покупців за нестабільності економіки. Наприклад, страхування життя, будучи довгостроковим видом страхування, в силу інфляційних процесів і обмеженості інвестиційного ринку втрачає свої позиції в структурі страхового портфеля компаній. Це трапляється найчастіше і тоді, коли допущені помилки у визначенні цілей організації або вони погано пов'язані з рівнями управління і в часі, в результаті потенціал компанії зменшується. Для забезпечення відповідності до ринку необхідні пошуки нової якості та інших пропорцій, складових потенціалу. Якщо цього не відбувається, конкурентоспроможність компанії знижується.

Ринковий потенціал страхової компанії – складне поняття, що включає в себе, на наш погляд, чотири основних складових: організаційний потенціал, страховий потенціал, фінансовий потенціал, інвестиційний потенціал.

Друге дефініювання є організаційний потенціал страхової компанії. Організаційний потенціал страхової компанії – це здатність засновників і менеджерів своєчасно виявляти чинники, які генерують господарські ризики, і мобілізувати внутрішні резерви для ефективного управління страховою компанією.

Третім дефініюванням є страховий потенціал, який можна визначити як сукупні можливості компанії з розробки якісних і різноманітних страхових продуктів, доведення їх до споживачів з метою забезпечення страхового захисту їх інтересів і прибутковості своєї діяльності.

Виділення поняття «фінансовий потенціал» в рамках дефініювання обумовлене низкою обставин. По-перше, в ряді робіт це поняття ототожнюється з поняттям «фінансові ресурси», хоча, на наш погляд, це різний зміст цих термінів. Але при цьому слід зауважити, що поняття «потенціал» неможливо розкрити, не вдаючись до поняття «ресурси».

Необхідно взяти до уваги ще одну важливу обставину – двоїсту природу поняття «потенціал»: єдність якісної і кількісної визначеності. Якісна визначеність шуканого поняття як раз і може бути позначена терміном «фінансова стійкість». По-друге, в ряді публікацій поняття «фінансовий потенціал» розглядається як характеристика фінансового стану страхової компанії, більш того, іноді поняття «фінансовий потенціал», «фінансова стійкість», «фінансовий стан» підмінюють один другий, що є неприпустимим. При визначенні головного сенсу поняття «фінансовий потенціал» слід взяти до уваги те, що актуалізація фінансового потенціалу може мати місце лише за певних умов, які формуються фінансовою політикою страхової компанії. Все вищесказане дозволяє нам розглядати поняття «Фінансовий потенціал страхової компанії» як найважливіший елемент ринкового потенціалу, який проявляється в здатності страхової компанії управляти елементами фінансового потенціалу страхової компанії з метою забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості на певних етапах її розвитку.

В якості основних елементів фінансового потенціалу страхової компанії, забезпечуючи фінансову стійкість, крім ресурсного блоку, слід виділити: страховий портфель, інвестиційний портфель, тарифну політику, механізм перестрахування, систему управління ризиками. Частина цих елементів є гарантіями фінансової стійкості відповідно до законодавством, а саме: власні кошти, страхові резерви, перестрахування, обґрунтовані страхові тарифи. Інші елементи (страховий і інвестиційний портфель, тарифна політика, система фінансового управління) включені нами до складу фінансового потенціалу страхової компанії так само, що попередні елементи. Ефективне використання потенціалів можливостей, закладених в цих елементах, дозволяє підвищувати фінансову стійкість страхової компанії.

Фінансовий потенціал є змінною величиною, що формується під впливом безлічі зовнішніх і внутрішніх чинників, які повинні бути враховані при розробці методичних основ управління об'єктом.

До основних внутрішніх факторів належать: загальна стратегія компанії і корпоративні рішення, рівень і пріоритети фінансового менеджменту, а також обсяг власного капіталу і страхових резервів, результативність діяльності, клієнтська база і її стійкість, збалансованість страхового портфеля, тарифна, інвестиційна та перестраховальна політика компанії.

Внутрішніми чинниками практично усіма можна управляти. Ефективне управління внутрішніми факторами дозволяє забезпечувати достатній рівень фінансової стійкості і платоспроможності страхової компанії.

До зовнішніх факторів можна віднести наступні: нормативно-правове регулювання, порядок ліцензування, оподаткування, рівень конкуренції на страховому ринку, рівень інфляції, стан регіональної політики, кон'юнктуру світового страхового ринку та ін. Зовнішні фактори практично не керовані з боку страхової компанії, але їх вплив необхідно оцінювати для забезпечення конкурентоспроможності.

П'яте дефініювання поняття є інверсія страхового циклу, коли страховий внесок передувє виконанню зобов'язань страховика.

Таким чином, страхова компанія протягом певного періоду має можливість розпоряджатись коштами, отриманими від страхувальників, інвестуючи їх у різні сфери економіки. Концентрація в руках страховиків значних фінансових ресурсів перетворює страхування в найважливіший фактор розвитку економіки. Через страхування здійснюється трансформація тимчасово вільних грошових коштів, отриманих від різних власників полісів, в активний капітал, що діє як на вітчизняному, так і на світовому інвестиційному ринку. У країнах з розвиненими страховими ринками страховики знаходяться в лавах значних інвесторів. На світовому ринку страхові компанії, що займаються страхуванням життя, входять до трійки лідерів за ступенем участі в інвестиційних операціях.

Все викладене дозволяє сформулювати поняття інвестиційного потенціалу страхової компанії, під яким, на наш погляд, слід розуміти здатність страхової компанії реалізувати можливості, що містяться в інвестиційних ресурсах, при дотриманні принципів диверсифікації, ліквідності, прибутковості, зворотності. Зазначені можливості зумовлені сукупністю власного капіталу і страхового фонду, які є тимчасово або відносно вільні від страхових зобов'язань компаній і використовуються для інвестування з метою отримання інвестиційного доходу. Між фінансовим та інвестиційним потенціалом існує тісний зв'язок, обумовлений наявністю спільних елементів, а саме власного капіталу і страхових резервів. Але ресурси для забезпечення інвестиційного потенціалу в сумарному вираженні менше ресурсів фінансового потенціалу на суму витрат на введення справи, страхових виплат і позикових коштів. Якщо обсяги зазначених відрахувань збільшуються більшою мірою, ніж зростає обсяг страхового фонду і власного капіталу, то може скластися ситуація, коли при збільшенні фінансового потенціалу страхової компанії її інвестиційний потенціал зменшується. На практиці існують компанії, у яких при великому фінансовому потенціалі абсолютно відсутній інвестиційний потенціал.

Висновки. Інвестиційний потенціал, як і фінансовий, є змінною величиною, що формується під впливом безлічі факторів, таких як обсяг і види страхових резервів, розмір власного капіталу, структура страхового портфеля, ефективність страхових операцій, умови державного регулювання інвестиційної діяльності страхових організацій, терміни страхових договорів і ін.

Таким чином, представлений термінологічний огляд дозволяє забезпечити системний підхід до дослідження змісту фінансового потенціалу страхової компанії і виявлення взаємозв'язків з іншими потенціалами страхової компанії.

References:

1. Sosnovska, O. O. (2017). Elementi zabezpechennya finansovoi stikosti strakhovikh kompanii [Elements of financial security of insurance companies]. *Ekonomika, finansi i upravlinnya v XXI stolitti: analiz tendentsii ta perspektivi rozvitku: zb. tez mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferentsii* [Ekonomika, finansi i upravlinnya v XXI stolitti: analiz tendentsii ta perspektivi rozvitku: zb. tez mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferentsii], 70-74. [in Ukrainian].
2. Baranova, V. G. (2015). Kontseptualni zasadi formuvannya finansovogo mekhanizmu strakhovikh organizatsii [Conceptual bases of formation of the financial mechanism of the insurance organizations]. *Visnik sotsialno-ekonomichnikh doslidzhen* [Bulletin of socio-economic research]. Odesa. [in Ukrainian].
3. Chernova, V. G. (2005). Osnovi ekonomiki organizatsii za rizikovimi vidami strakhuvannya [Fundamentals of the organization's economics for risky types of insurance]. St. Petersburg. [in Russian].
4. Fedorova, T. A. (2001). *Osnovi strakhovoi diyalnosti* [Fundamentals of insurance activities]. Moscow: BEK
5. Lavrentyeva, L. V. (2015). Pro platospromozhnist yak yakisnoyi kharakterystyky finansovoyi stiykosti strakhovoyi kompaniyi [On solvency as a qualitative characteristic of the financial stability of the insurance company]. *Vvedennya nauky: naukovyy zhurnal* [Introduction to science: a scientific journal]. Kharkiv. [in Ukrainian].